

TURINYS

Žemėlapių sąrašas	/ 7
SAS pulko asociacijos globėjo įžanga	/ 9
Autoriaus pastaba	/ 11
Pastaba apie šaltinius	/ 15
Prologas: Į TAMSA	/ 16

I DALIS. KARAS DYKUMOJE

1. Karys kaubojus	/ 20
2. L būrys	/ 31
3. Naujokai	/ 40
4. Į dykumą	/ 59
5. Tolimojo veikimo dykumos grupė	/ 68
6. Blogio šalis	/ 73
7. Vaiduoklių būrys	/ 84
8. „Blitz Buggy“	/ 92
9. Lova ir pusryčiai Bengazyje	/ 105
10. Septyni aerodromai	/ 118
11. Masinis sabotажas Sidi Haneiše	/ 135
12. Dykumos gydytojai	/ 148
13. Visiškai, visiškai pamišęs	/ 160
14. Alameinas	/ 172

II DALIS. KARAS EUROPOJE

15. Italija	/ 193
16. „Bulbasket“	/ 211
17. „Houndsworth“	/ 223
18. Akis už akį	/ 236
19. Paddy McGinty ožka	/ 247
20. Pomėgis rizikuoti	/ 255
21. „Battaglione Alleata“	/ 267
22. Į Reichą	/ 278
23. Išlaisvinimas	/ 291
24. Kas išdrįsta - laimi	/ 298
Gyvenimas po karo	/ 305
Padėka	/ 312
Karo metų SAS operacijos	/ 313
Bibliografija	/ 320

14. ALAMEINAS

Paddy Mayne'as vėsus spalio vakarą gulėjo smėlyje skaičiuodamas paskutinio reido laimikį: dvi kameros, taip pat ir „Rolleiflex“ su vaizdo ieškikliu, keletas vokiškų automatinių ginklų, šratinis šautuvas ir būrelis italų belaisvių. „Peržiūrėjau grobį. Mes esame lyg piratai, – rašė jis broliui. – Esame Smėlio jūroje, maždaug 200 mylių nuo artimiausios oazės. Kaip tik išvykstame ir krečiame kvailystes.“ Mayne'o bazinė stovykla buvo įkurta kopose Didžiosios Smėlio jūros pakrašty, maždaug 150 mylių nuo pakrantės kelio, kur neskraido priešo lėktuvai. Iš čia A eskadrono plėšikai išsiruošdavo į naktinius žygius. „Krešti kvailystes“ buvo paties nuožniausio ir pelningiausio plėšikavimo eufemizmas: geležinkelio sabotavimas, konvojų puldinėjimas, komunikacijų ardymas, kelio tarp Tobruko ir Mersa Matrucho minavimas ir apskritai chaoso kėlimas vokiečių užnugaryje gresiant Montgomery antpuoliui į vakarus. Vos per dvidešimt dienų geležinkelis buvo atkirstas trylika kartų. Baimindamiesi naktinių reidų, vokiečių ir italų konvojai buvo priversti važinėti keliu dieną, kai juos galėjo užpulti Karališkosios oro pajėgos.

Mayne'o dalinį sudarė aštuoniasdešimt vyrų, daugiausia L būrio veteranų, tarp kurių buvo ir Lilley'us, Cooperis bei Fraseris. Rego Seekingso su jais nebuvo, dideliame paties nusivylimui, jam buvo pavesta muštruoti B eskadrono naujokus. Tarp tų, kam vadovavo Mane'as, buvo dvidešimt trejų metų nesuvaldomai energingas ir nenumaldomai linksmas airis Chrisas O'Dowdas, dalyvavęs nepavykusioje Bengazio operacijoje. Yra išlikusi O'Dowdo, dykumoje valančio

revolverį prieš reidą, nuotrauka: nešukuotais, susišiaušusiais plaukais, nesiskutęs, su šortais, nudriskusiu megztiniu, plačiai išsišiepęs, atrodo nevalyvas, linksmas ir ypač pavojingas. Kitoje socialumo ir dabitiškumo skalės pusėje buvo buvęs pomidorų augintojas iš Normandijos salų leitenantas Harry Wallas Poatas, kalbėjęs rafinuotu aukštesniosios klasės akcentu, puikavęsis tvarkingais ūsais ir visuomet, net po kelių savaitių, praleistų dykumoje, nepriekaištingai apsirengęs.

Oficialūs šio laikotarpio raportai yra šykštūs, sąmoningai santūrūs, neįmantrūs faktų rinkiniai, sausos litanijos apie smurtą: „Smarkiai apšaudomi sunkiujų kulkosvaidžių, šautuvų ir 20 mm kalibro ugnies... negalėjo prasiveržti iki radijo... turėjo persekioti konvojų, kuris, mus pastebėjęs, padidino greitį... dėl kuro ir vandens trūkumo pajėgos išsiskirstė... visi džipai atidengė kulkosvaidžių ugnį... slapstėsi tris dienas... įvažiavo į užminuotą lauką... užminuotą kelią, susprogdino telegrafo stulpus, išrausė kelią...“ Ir taip toliau. Vienintelė užuomina apie pavojų gerokai ironiška. „Dauguma išsigando gepardo, su kuriuo slėnyje dalijomės guoliu.“ Daugiau detalių apie virtuvę nei apie žudymą: „Dešimt minučių persekiojo gazelę, sužeidė ją iš kulkosvaidžio ir pribagė pistoleto šūviu. Išėjo puikus valgis.“

Tradicinis karas paprastai vyksta gana aiškiai: veržimasis, atsitraukimas, susišaudymo laukai, fronto linijos, avangardas, ariergardas ir kovos taškai. SAS pradėjo kitokį karą, tokį netvarkingą, kad beveik nesuprantamą. Vis labiau pasitikėdami savo taktika ir geriau pažindami vietovę, nepriklausomi džipų daliniai pasirinkdavo taikinius savo nuožiūra, daug neplanavę. Tai buvo smūginis karas, išrastas *ad hoc* (šiuo atveju), nenusipėjamas, labai veiksmingas ir dažnai chaotiškas.

1942 m. spalio vidury kapralas Johnas Williamas Sillito, vadintas Jacku, vedė džipų vilkstinę susprogdinti geležinkelio atkarpos netoli Tobruko, kai juos užpuolė vokiečių naktinė sargyba. Kilus sąmyšiui, Sillito atsiskyrė nuo kitų vyrų: „Staiga apsižiūrėjo, kad yra visiškai vienas.“ Jis turėjo tik revolverį, kompasą ir mažą gertuvę, kurioje buvo vandens 24 valandoms. Sillito buvo tiesus žmogus, ūkininkas civiliam gyvenime. Šiek tiek pasvarstęs jis padarė išvadą turįs tris galimybes: eiti į šiaurę ir pasiduoti, patraukti į rytus, tikėdamasis išvengti Ašies pajėgų ir pasiekti britų linijas Alameine, arba pasukti į pietus ir pamėginti pasiekti Mayne'o dykumos stovyklą už 180 mylių. Jis pasirinko

trečią variantą, nors žinojo, kad „beveik nėra jokios tikimybės sutikti ką nors gyvą ar užtikti vandens, o neteisingai nustačius kryptį tikrai laukia nemaloni mirtis“.

Iš pradžių kelionė nebuvo nemaloni, nors ir vieniša. Neseniai buvo paliję, balutėse buvo geriamo vandens. Tačiau Sillito klampojo toliau, drėgmė išdžiūvo, dangus tapo „negailėstingai ir nekintamai mėlynas. Antrą dieną jis užbaigė vandenį ir ėmė rinkti ir gerti šlapimą, kuris darėsi vis koncentruotesnis ir šlykštesnis. Jis ėjo naktį ir, radęs kokį šešėlį, gulėjo dieną. Keturtoją dieną pėdas nusėjo pūslės ir sutrūkinėjo, penktą sutino liežuvis, rankas ir kojas ėmė traukti mėšlungis. Jis plumpino į pietus, o „prieš akis driekėsi lygus kraštovaizdis“. Septintą dieną, dabar jau visiškai silpnas ir varginamas haliucinacijų, tolumoje jis pastebėjo džipų konvojų. Sillito pašoko ir ėmė rėkti, bet automobiliai, regis, važiavo tolyn. Sugrabiliojęs degtukų dėžutę, nusiplėšė marškinius, padegė ir mojavo jais virš galvos, bet dūmai, matyt, išsisklaidė karštyje. „Jis ir vėl buvo vienas, sukaitęs, suplukęs, su savo mintimis.“ Ir be marškinių. Aštuntą dieną, jau netoli mirties, jis pastebėjo baltas kopas, ženklinančias Smėlio jūros ribą. Kažkur, maždaug 40 mylių nuo krašto, smėlynuose, buvo stovykla. Jei jis rastų tą vietą, kur iš Smėlio jūros išvažiuoja ar į ją įvažiuoja džipai, būtų išgelbėtas. Žinojo, kad dar 40 mylių nebenueis.

Trys SAS džipai neplanuotai sustojo remonto, kai iš karščio išniro „griaučiai žaizdotomis, kruvinomis kojomis“. Stovykloje, prausdamas ir tvarstydamas žaizdotą Sillito kūną, priblokštas Malcolm Pleydellas su nuostaba klausėsi jo istorijos. Paskui kapralas, kad ir kęsdamas skausmus, atsistojo nusifotografuoti atminimui. Stirlingo manymu, praėjus dviem savaitėms po tokios stubinančios kelionės per dykumą, jis buvo visiškai atsigavęs. Pleydellas žinojo, kad Jackas Sillito niekada visiškai neatsigaus: „Neryžtingumas ir akių išraiška bylojo apie proto įtampą ir fizinius sunkumus.“

Spalio 23-iają Montgomery Aštuntoji armija, kurią sudarė 200 000 vyrų ir daugiau kaip tūkstantis tankų, sudavė smūgį Rommelio tankų divizijai. Lapkričio 4 d. vokiečiai atsitraukė, po keturių dienų Maroke ir Alžyre išsilaipino didžiulės anglų ir amerikiečių pajėgos ir patraukė į rytus. Antrasis al Alameino mūšis buvo lemiamas: pirmoji

reikšminga Sąjungininkų pergalė nuo 1939 m., pakėlusiu nuotaiką ir pašalinusiu grėsmę Egiptui ir Sueco kanalui. Pergalingai Montgomery armijai veržiantis į vakarus, daugiausia iš britų ir amerikiečių sausumos pajėgų sudaryta Pirmoji armija, vadovaujama generolo Kenetho Andersono, per Tunisą patraukė į rytus: Rommelis atsidūrė spąstuose, kurie tuoj triuškinamai užsispaus. Nors iš pradžių Stirlingui parodė priešiškus, Montgomery numanė, kad SAS gali atlikti tikrai lemiamą vaidmenį artėjančiame puolime. Koks iš tikrųjų buvo SAS poveikis karinei situacijai, sunku įvertinti, bet pats Monty buvo įsitikinęs, kad likus kelioms savaitėms iki al Alameino mūšio ir kurį laiką po jo SAS vaidmuo buvo lemiamas. Vienas po kito už priešų linijos vykdomi reidai suardė komunikacijas, pasėjo sumaištį ir sugniuždė vokiečius.

Baigiantis lapkričiui Stirlingas Bir Zeltene, į vakarus nutolusioje naujoje dykumos bazėje, susitiko su dviem SAS eskadronais. Iš čia Paddy Mayne'o vyrai susiruošė persekioti nuo Sirto besitraukiančių vokiečių, sukeldami dar didesnę sumaištį ir patirdami visai nedaug žymesnių nuostolių.

Tačiau per gruodžio reidus smarkiai nukentėjo B eskadronas, puldinėjęs vakaruose apie Tripolį. Eskadronas veikė tankiau apgyvendintoje vietovėje, kur dauguma vietinių arabų buvo nedraugiškai nusiteikę ir labiau linkę įspėti priešus. Sulerimę dėl per reidus patiriamos žalos, vokiečiai dabar aktyviai medžiojo SAS. Dienoraštyje Rommelis rašė, kad jo kariai „šukavo apylinkes, tikėdamiesi sučiupti britus“. Gruodžio pabaigoje B eskadronas buvo netekęs daugiau kaip tuzino vyrų, o trys iš šešių karininkų buvo paimti į nelaisvę arba žuvę. Regas Seekingsas vos paspruko jo daliniui susidūrus su priešų patruliais. Su jam būdingu stačiokiškumu didelius nuostolius jis nurašė dalies B eskadrono vyrų, „niekuomet nesitreniravusių pagal tinkamus standartus“, nepatirimui. Bet buvo dar viena, ne tokia akivaizdi priežastis, kodėl B eskadronas vieną po kitos patyrė keletą nesėkmių, – anglas fašistas šnipas, kapitonas Johnas Richardsas.

Jimas Almondsas susidūrė su Richardsu Bengazio karo belaisvių stovykloje ir kaipmat pamanė, kad jis informatorius, vadinamasis Balandis Vilioklis, – tai viena seniausių ir šlykščiausių šnipų rūšių. Jie dar vadinami jauku, panašiai kaip balandis rišamas prie kėdutės norint privilioti kitus: priištasis balandis yra masalas, informatorius,

infiltruojamas į grupę, tarsi būtų vienas iš jų, tačiau patyliukais renka informaciją priešui. Dykumos kare į nelaisvę paimti kariai kėlė žymų tokių šnipų susidomėjimą: šnipas prisistatydavo kaip vienas belaisvių ir galėdavo išpešti pačią svarbiausią informaciją tiesiog slapta pasiklausydamas ar užduodamas iš pažiūros nekaltus klausimus ir įgydamas tėvynainių pasitikėjimą.

Mėnesių mėnesius leitenantas pulkininkas Mario Revetria, italų žvalgybos Šiaurės Afrikoje vadas, stengėsi daugiau sužinoti apie paslaptinguosius britų reidų rengėjus, kurie pasirodydavo iš dykumos, dažnai šimtus mylių už fronto linijos, ir puldinėjo aerodromus ir konvojus. Apie šį dalinį sklandė begalė gandų, bet tai nė iš tolo nebuvo panašu į kietas žvalgybos žinias. Revetria buvo apdairus ir patyręs žvalgybos karininkas, žinojęs, kad vienintelis būdas kovoti su tokiu daliniu – sužinoti jo paslaptis. Jam reikėjo žinoti, kas vadovauja SAS, kokio jis dydžio, kaip treniruojasi ir kokios taktikos laikosi. Jam reikėjo patyrusio informatoriaus, gero jauko. Radęs kapitoną Johną Richardsą, jis gavo ir ginklą, daug veiksmingesnį kovoje su SAS nei daugybė kareivių ir šautuvų.

Tikrasis Richardso vardas – Theodore'as Johnas Williamas Schurchas. Jis buvo prekybos įmonės buhalteris, Britanijos kariuomenės eilinis, prisiekęs fašistas. Gimė 1918 m. anglės ir naktiniu portjė dirbusio šveicaro šeimoje. Mokyklą Schurchas metė būdamas šešiolikos, bet jam, kaip vėliau kažkas apibūdino, buvo būdinga „įgimta inteligencija ir natūralus apsukrumas“. Jis taip pat jautė stiprų persekiojimo kompleksą. „Kiek save atsimenu, dėl mano užsienietiškos pavardės į mane visada skersakiavo, – sakė jis vėliau tarsi apgailėstaudamas. – Dėl to labai anksti mano protas tapo įsitempęs ir iškreiptas.“ Apsauginio stiklo „Lancegay safety glass“ gamykloje dirbdamas jaunesniuoju buhalteriu, jis susipažino su dvidešimt trejų metų įmonės telefono operatore Irene Page, turėjusia „didelį, gražų biustą“ ir besilaikiusią ekstremalių dešiniųjų pažiūrų. Kiekvieną sekmadienį ji vilkdavosi fašistų uniformą – juodus marškinius, pilką flanelinį sijoną, kaklaryšį ir beretę – ir susitikdavo su dešiniaisiais fanatikais. Irene įvedė Schurchą į anglų fašistų pagrindį. Nors iš pradžių jį domino tik Irene Page biustas, netrukus patraukė ir fašizmo ideologija. Viename iš susitikimų jis susipažino su Oswaldu Mosley'umi, Britanijos fašistų

sajungos lyderiu. Kitame slaptame partijos susirinkime Vilesdene jis buvo pristatytas Italijos juodmarškiniui vardu Bianchi. Šis turėjo eksporto įmonę ir tobulai kalbėjo angliškai. Bianchi papasakojo Schurchui, kad italų fašistai turi savo žvalgybą, ir mestelėjo mintį, kad būtų puiku į ją užsirašyti.

Mintis tapti slaptuoju agentu išsisknijo. 1936 m., palieptas Bianchi, jis įsirašė į Karališkosios armijos tarnybą ir buvo paruoštas vairuotoju. Po metų, ir vėl pasiūlius draugui fašistui, jis išvyko savanoriu į Palestiną. Čia ėmė teikti karinę informaciją kažkokiam Homisui, „General Motors“ padalinio Palestinoje savininkui, mūvinčiam aukštesnius žiedus ir nešiojančiam tankius tamsius ūsus. Savo ruožtu Schurchas gaudavo pinigų – iš pradžių šiek tiek, paskui vis daugiau. Kaip štabo narių vairuotojui, jam buvo patogiu rinkti informaciją, reikalingą ir arabų žvalgybai, ir nacių sąjungininkams: pajėgų išsidėstymas, materialinių išteklių plukdymas ir aukštesnių karininkų kelionių maršrutai. „Savaip, nedideliu mastu aš talkinau fašistų judėjimui“, – sakė jis vėliau. Taip pat ilgai jis pajuto „brangių malonumų skoni“. Karo meto Schurcho bendražygiai pamena jį kaip lengvabūdišką, mėgstantį paliežuvauti ir, regis, nuolat turintį pinigų tipą. 1941 m. Schurcho dalinys buvo perkeltas į Egiptą. Spaudžiant Homisui, jis pareikalavo paskirti jį prie fronto linijos, ketindamas pirmai progai pasitaikius pereiti į italų pusę. Pagaliau jis buvo išsiųstas į Tobruką. Po dviejų dienų uostamiestį užėmė vokiečiai, ir su šimtais kitų britų karių jis pateko į nelaisvę. Bengazio karo belaisvių stovykloje jis paprašė susitikimo su italų karinės žvalgybos karininku. Italai keletą kartų apklausė ir po kelių dienų Schurchas buvo pristatytas pulkininkui Mario Revetriai. Italų žvalgybos vadas kaipmat suprato, kad kalbusis žmogelis, be perstojo rūkantis jo palapinėje, gali būti ypač naudingas, ir nusivedė jį papietauti į karininkų valgyklą.

Rugsėjo 13 d. Schurchas buvo aprengtas kapitono uniforma, kokias, manyta, vilkėjo Tarpžinybinis ryšių departamentas, ir išsiųstas į Bengazį, kur žlugus Tobruko ir Bengazio reidams buvo paimta daugybė naujų belaisvių. Schurchas buvo bjaurus susiraukšlėjęs žmogelis atsikišusiais retais dantimis, bet dėl sulaižytų plaukų ir šviesių tvarkingai apkirptų ūsų lengvai galėjo būti palaikytas karininku. Suglume dėl nutrauktų reidų, nė vienas iš belaisvių, išskyrus Jimą Almondsą,

nė nepasidomėjo, ar draugiškas kapitonas Johnas Richardsas tikrai yra tas, kuo dedasi. Schurchas grįžo pas Revetrią su intriguojančia informacija: kai kurie iš karo belaisvių yra „specialiojo dalinio Tolimojo veikimo dykumos grupės, vėliau pavadintos SAS, nariai.

Revetrią „labai domino SAS“, ir Schurchui buvo įsakyta grįžti į karo belaisvių stovyklą ir surinkti visą „su šiuo daliniu susijusią informaciją“. SAS buvo tobulai įvaldę meną prasmukti pro fronto liniją ją apvažiuojant. Schurchas suprato galįs prasmukti atgal tiesiog būdamas britas ir vilkėdamas karininko uniformą. Apsimetęs pabėgėliu iš karo belaisvių stovyklos, jis perėjo liniją ties Alameinu, surinko Revetriai informacijos apie Sąjungininkų komunikacijos linijas, o tada grįžo. Liko, kol Bengazis vėl perėjo britams, įsimaišė tarp naujų miesto okupantų ir tada dar kartą perėjo į Ašies pusę. Patenkintas Revetria atsilygino jam pinigais, vynu, geriausiomis itališkomis cigaretėmis ir savo paties vila.

Po al Alameino mūšio, Aštuntosios armijos prasiveržimo ir keleto SAS reidų kapitonas Johnas Richardsas buvo dar kartą pasiūstas infiltruotis ir išgauti informaciją iš paimtų į nelaisvę B eskadrono vyrų. „Tuo metu į nelaisvę buvo paimti du ar trys specialiujų oro pajėgų patruliai, – vėliau prisiminė Schurchas. – Pulkininkas Revetria įpareigojo mane išgauti informaciją iš visų SAS kalinių. Aš pabendravau su trimis karininkais, taip pat su kitų rangų į nelaisvę paimtais patruliais, ir iš tokiu būdu surinktos informacijos sužinojome, kur išsidėstę kiti patruliai, taip pat kiek jų yra. Remdamiesi gauta informacija, mes galėjome sugauti dar du patrulius ir sužinoti apie kitų patrulių operacijas netolimoje ateityje.“ SAS buvo įrodę, kad gali gintis ginklu sunkiausiomis sąlygomis, vis dėlto didžiausią grėsmę daliniui kėlė šnipas, atrodantis ir besielgiantis kaip anglų karininkas.

Turėjo būti pradėtas paskutinis dykumos karo skyrius, ir Stirlingas nusprendė pats jį rašyti imdamasis laukinės narsos reikalaujančių veiksmų, kurie dar kartą visiems parodys jo pajėgų drąsą ir užtikrins SAS ateitį bei svarbų vaidmenį kitame karo etape Europoje. Jis pasiūlė su savo pajėgomis vakaruose puldinėti vokiečius, nusiaubti jų komunikacijų linijas jiems traukiantis į Tunisą ir kartu rinkti žvalgybinę medžiagą, kuri atskleistų, ar Rommelis ketina užimti pozicijas ties

Mareto linija – juosta įtvirtinimų, kadaise Prancūzijos pastatytų ginti Tunisui nuo Libijos puldinėjimų. Reikalaujant Montgomery, kuris buvo pasiryžęs neleisti atsitraukiantiems vokiečiams nusiaubti uosto, vienai grupei, pulsiančiai į vakarus nuo Tripolio, vadovaus elegantiškas leitenantas Harry Poatas. Prancūziškasis SAS rengs reidus tarp Gabėso ir Sfakso Tuniso pakrantėje. Mayne'as veiks palei Mareto liniją. Bet pats sau Stirlingas kėlė daug didesnę tikslą – jis važiuos į šiaurės vakarus, kirs besitraukiančių vokiečių liniją ir prisijungs prie į priekį žengiančios Pirmosios armijos. Tarp dviejų Sąjungininkų armijų plyti didžiulė nekartografuota dykuma, Ašies pajėgos ir milžiniška, neperinama druskos plynė. Playdellui Stirlingas pasakęs ketinąs važiuoti „tiesiai į pietus nuo kovos zonos, iš vieno fronto į kitą“ ir pridūręs, jog „keliaudamas per dykumą pažins kraštą ir sugalvos būsimas operacijas“. Tai gali sukurti galimybę ginkluotai divizijai išmanevruoti už besitraukiančių vokiečių.

Misija galbūt surinks svarbios žvalgybinės informacijos. Bet taip pat tai bus efektingas triukas, apgalvotas karinio teatro pasirodymas: galimybei tapti pirmu „dykumų žiurkių“ daliniu ir pasitikti amerikiečių pajėgas, kaip vėliau prisipažino Stirlingas, buvo sunku atsisipirti. Sėkmė leistų toliau plėsti pulką, galbūt suteiktų jam brigados statusą: Stirlingo įsivaizdavimu, SAS galėtų skilti į tris atskirus pulkus, veikiančius rytinėje Viduržemio jūros pakrantėje, Italijoje ir nacių okupuotoje Europoje.

Playdellas nužvelgė Stirlingą gydytojo žvilgsniu, jam nepatiko tai, ką jis sakė. SAS vadas „neatrodo labai sveikas“, svarstė jis. Stirlingo dykumos opos taip užsikrėtė, kad jis keletui dienų buvo paguldytas į Kairo ligoninę. Atsinaujino migrena, lakiojantis smėlis ir spiginanti saulė sukėlė akių infekciją, sustiprintą konjunktyvito. Kad apsaugotų akis, Stirlingas nešiojo akinius nuo saulės, kurie teikė jam keistą gangsterišką išvaizdą. Playdello pastangas įtikinti Stirlingą praplauti akis pastarasis mandagiai ignoravo. Jis atrodė pavojingai liesas, prislėgtas didžiulės atsakomybės ir įsipareigojimų, jam tikrai nevertėtų kurti dar vieno SAS pulko.

Mėnesių mėnesius Stirlingas siekė įkurti antrą SAS pulką, kad papildytų pirmąjį. 1942 m. pabaigoje pagaliau buvo gautas pritarimas ir pradėjo veikti 2 SAS, vadovaujamas Davido brolio Billo Stirlingo,

Škotijos šaulių papulkininkio ir buvusio komandos, visiškai palaikiusio brolio pulko viziją. Billas Stirlingas buvo 62 komandos komandas. Šis dalinys dar vadintas mažo masto reidų pajėgomis ir buvo suformuotas reidams Lamanšo sąsiauryje rengti. Baigiantis 1942 m., po to, kai buvo pasiūsta į Alžyrą, 62 komanda buvo išformuota, ir Billas ėmė siekti Sąjungininkų pajėgų štabo leidimo įsteigti antrą SAS pulką. Antrasis pulkas buvo prijungtas prie Pirmosios armijos Alžyre, buvo pradėta verbuoti vyrus ir juos rengti naujoje Filipvilio bazėje Alžyro šiaurės vakaruose. Tai, kas buvo pradėta kaip pavienis, mažas, pusiau privatus dalinys, išaugo į specialiąsias pajėgas, apėmusias ir papildomą prancūzų būrį, išstvermingų graikų kovotojų dalinį, pagal Šventąjį Tėbų būrį pasivadinusį Šventuoju graikų eskadronu, ir Specialiąją valčių eskadrilę. SAS idėja atnešė tiek vaisių, kad vienam žmogui tapo per sunku juos pakelti. Stirlingui visuomet buvo būdingi nesuderinami dalykai: apsigimęs organizatorius, negalintis pakęsti administravimo, veiklus, bet išstvermės stokojantis žmogus, pernelyg ambicingas karininkas, kuris dabar matė, kaip jo kūrinys netikėtai ir nekontroliuojamai plečiasi. Jo pasiryžimas grįžti į dykumą iš dalies atspindi troškimą išvengti užgriūvančios vis didesnės atsakomybės.

Kad susieitų su Pirmąja armija, Stirlingo dalinys būtų turėjęs aplenkti Didįjį Rytų Ergą, plytintį nuo Alžyro iki Tuniso, tada pereiti siaura natūraliai susidariusia Gabeso perėja tarp Viduržemio jūros ir neįžengiamų druskos platybių, besidriekiančių į vakarus. Transportas, vykstantis į pakrantę, turėjo pervažiuoti perėją vos penkių mylių pločio siauriausioje vietoje, vis dar buvusią vokiečių rankose. Būtų pasiimta daugiau džipų tiesiog kurui gabenti, paskui juos paliktų pakelėje.

1943 m. sausio 16 d. auštant penkių džipų ir keturiolikos vyrų Stirlingo kolona įkandinė prancūzų dalinio, vadovaujamo Augustino Jordano, pajudėjo iš Bir Zelteno. Su Stirlingu vyko šturmanas Mike'as Sadleris, Johnny Cooperis ir arabiškai kalbėjęs trisdešimt vienu metų prancūzų seržantas Freddie Taxis. Buvo nemenka tikimybė susidurti su priešiška nusiteikusiomis vietinėmis gentimis, todėl vertėjas galėjo būti gyvybiškai svarbus.

Kelias priešakinių Pirmosios armijos pozicijų Gafsoje link plačiu lanku vedė į pietus nuo Tripolio pačiomis atšiauriausiomis vietomis. Didžiosios Smėlio jūros smėlynai ritosi tarsi galingos

vandenyno bangos, žemi vilnijančios dykumos kauburiai „mainėsi ne-lyg Viduržemio jūra“. Konvojui pasukus į šiaurės vakarus, per radiją atėjo žinia, kad Tripolį užėmė Aštuntoji armija. Prisiartinus prie Gabeso perėjos, važiuoti tapo dar sunkiau, grimzlias ir banguotas kopas vietomis keitė statūs akmenuoti tarpekliai. Sausio 22 d. temstant virš galvų praburzgė du vokiečių žvalgybiniai lėktuvai. Stirlingas spaudė: anksti ryte jie pasiekė žvyrkelį ir, pasak Stirlingo, perėją pervaziavo ant pirštų galiukų. Maždaug už mylios palei kelią stovyklą buvo įsirengusi vokiečių divizija. „Mes blefuosime, – pasakė Stirlingas Cooperiui. – Tik žiūrėk tiesiai pirmyn.“ Pravažiuojant pro grupelę kavą geriančių vokiečių, Cooperis draugiškai linktelėjo. „Niekas mums nepastojo kelio <...> Niekas nešaudė. Niekas nieko nedarė.“ Dabar jiems reikėjo kuo greičiau nusukti nuo pakrantės kelio ir rasti kur pasislėpti dieną. Sadleris pasuko link Džebel Tebagos kalvų, bet privažiavo tik sumaltą, žemėlapyje nepažymėtą kelią. Jie atsidūrė atviroje vietoje. Kiek toliau Stirlingas pastebėjo ilgą siaurą tarpeklį su krūmokšnių guotais, kurie „atrodė tobula priedanga“. Kariai buvo išsekę po daugiau kaip trisdešimt šešių valandų kelionės be poilsio, maisto ir miego. Džipai kaipmat buvo užmaskuoti, o vyrai kas kur įsitaisė miegoti nuošaliuose kampeliuose, dauguma buvo tokie pavargę, kad net nenusiavė batų. Prieš guldami, Cooperis ir Sadleris užsiropštė ant tarpeklio atbrailos apžvelgti kelio. Per žiūronus jie pamatė koloną karių, iššokančių iš automobilių. „Pamanėme, kad jie tiesiog išlipa nusičiurkšti“, – vėliau prisiminė Sadleris.

Sadlerį pažadino į akmenis besidaužančių batų kaukšėjimas, ir pramerkęs akis jis pamatė porą vokiečių parašiutininkų, nutaikiusių savo pistoletus-kulkosvaidžius „Schmeisser“. Šalia miegojęs Cooperis bandė išsirangyti iš miegmaišio, bet įsipainiojo kojos. „Gulėt!“ – suriko kažkuriis vokiečiai. Cooperis ir Sadleris ramiai atsigulė. Jų ginklai buvo už 30 pėdų užmaskuotuose džipuose. Parašiutininkai paliepė Sadleriui ir Cooperiui likti savo vietose ir nuskubėjo gilyn į tarpeklį padėti apsupti likusius britus. Cooperiui ir Sadleriui nereikėjo daug planuoti: „Tegalėjome dėti į kojas.“ Vokiečiams dingus iš akių, jie pasileido stačiuoju tarpeklio šlaitu aukštyn. Po kelių akimirų prie jų prisijungė prancūzas Freddie Taxis. Visi trys nuskuodė link raguvos. Už savęs girdėjo šaudant ir rėkiant: „Raus! Raus!“ (Lauk! Lauk!)

Stirlingas ir likę vyrai buvo paimti be kovos. Apkūnus raudonveidis vokiečių karininkas (kuris, Stirlingo pasipiktinimui, pasirodė esąs dalinio dantų gydytojas) nukreipė „Lugerį“ į SAS lyderį ir nuvarė jį iš tarpeklio. Viršuje laukė niūrus vaizdas: išėjimą iš slėnio buvo užkirte 500 ginkluotų vokiečių kareivių ir šarvuoti automobiliai. Tai buvo specialioji Liuftvafės parašiutininkų kuopa z.b.V. 250, prieš dieną perspėta kovingų Jordanijos karių ir pasiūsta susekti reido dalyvių (prancūzai buvo suimti po kelių dienų). Vienuolika kalinių buvo apieškoti, nuvaryti prie kelio, sulaipinti į sunkvežimius ir leidžiantis saulei apstatyti sargybiniais. Beveik dvi valandas važiavus į pietus, jie buvo pristatyti į pastatą, atrodantį lyg didžiulis garažas, ir užrakinti viduje. Sargybinių džiūgavimas kėlė įtarimą, kad jie jau nustatė belaisvių tapatybę ir žino jų vertę. Stirlingo vertinimu, jie turėjo būti kažkur netoli Medinos. Vienoje iš kišenių jis turėjo paslėpęs kompasą ir ėmė regzti pabėgimo planą.

Tuo metu Sadleris, Cooperis ir Taxis traukė į visiškai priešingą pusę. Be kvapo užskuodė į tarpeklio viršų, sukrito po krūmais nedidelėje išgraužoje. Jie slėpėsi keletą valandų, kol vokiečiai šukavo apylinkes. Sadleris iš kišenės išsitraukė lapelį popieriaus, kuriame buvo surašyti naujausi vyriausiosios valdybos signalai, ir užrašė jį smėlyje. „Tai buvo ilgiausia popietė per visą mano gyvenimą“, – sakė jis. Laimei, su didele kaimene ožkų, kurios pasklido netoli jų slėptuvės ir padėjo jiems likti nepastebėtiems, pasirodė arabas. „Mes taip ir nesužinojome, ar piemu taip padarė tyčia, kad mus pridengtų.“ Užėjus nakčiai jie išgirdo vokiečius nuvažiuojant.

Visi trys miegojo apsirengę, bet neturėjo nei ginklų, nei kompasų, žemėlapių, maisto ar vandens. Sadleris kruopščiai ištyrė geografiją. Pirmoji armija, jo skaičiavimu, vis dar buvo toliau kaip už 100 mylių į šiaurės vakarus. Jei jie eis druskos ežerus palikdami vakaruose, galiausiai pasieks oazės miestą Tuzarą. „Jei pasiseks, tikėjaisi, kad dabar jis jau Sąjungininkų rankose, – vėliau pasakojo Sadleris. – Taigi mes pakilome eiti.“

Jie ėjo visą naktį ir auštant sutiko grupelę draugiškų berberų, kurie davė jiems datulių ir ožkeną, iš kurios, prisiuvę batraiščius, pasidarė vandenmaišį. Jie ėjo, kol svilinant karštis privertė sustoti. Stojus nakčiai patraukė toliau, o pasirodžius pirmiems šviesos spinduliams